
Б.А.Маліцький,
директор, д-р екон.наук, проф.

Тематика досліджень ЦДПІН ім.Г.М.Доброва НАН України в 2006 році, основні наукові результати та їх впровадження в практику

Згідно зі штатним розкладом в ЦДПІН ім. Г.М. Доброва НАН України працюють 72 співробітника, в тому числі 60 науковців, серед яких 5 докторів наук та 28 кандидатів наук. Крім того, в ЦДПІН ім. Г.М. Доброва НАН України працює 30 сумісників, серед яких 8 докторів наук і 13 кандидатів наук.

У структурі Центру функціонують п'ять наукових відділів та міжгалузєва лабораторія Міністерства освіти і науки та НАН України.

Протягом звітнього періоду науковці ЦДПІН ім. Г.М. Доброва НАН України виконували 19 науково-дослідних тем та проектів, з них 4 міжнародні та 15 національних проектів на замовлення міністерств та відомств України. Зокрема:

- ❖ науковці ЦДПІН ім. Г.М. Доброва НАН України виконували 7 відомчих тем;
- ❖ здійснювалося методичне забезпечення виконання Державної програми прогнозування науково-технологічного та інноваційного розвитку на 2004—2006 роки, затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України від 25.08.2004 р. № 1086. Робота проводилася згідно договору з МОН України на виконання науково-дослідної роботи «Розроблення довго- і короткострокових прогнозів науково-технологічного та інноваційного розвитку»;
- ❖ на замовлення Міністерства економіки України виконувався проект, при-

свячений розробці методології технологічного передбачення для визначення шляхів реформування науки;

- ❖ у рамках Державної науково-технічної програми 1.5. «Стратегічні шляхи розвитку науково-технічного потенціалу України» з пріоритетного напрямку «Проблеми демографічної політики, розвитку людського потенціалу та формування громадянського суспільства» виконувалися 2 проекти;
- ❖ у рамках Програми співробітництва НАН України з Київською міською державною адміністрацією виконувався проект, присвячений проблемі формування науково-промислових кластерів як основи інноваційного розвитку столичного регіону;
- ❖ на замовлення Української державної інноваційної компанії виконувалися 2 проекти, присвячені проблемам експертизи, моніторингу та оцінки інноваційних проектів;
- ❖ за результатами конкурсу науково-технічних та інноваційних проектів, оголошеного у 2006 році, ЦДПІН ім.Г.М.Доброва виконував науковий проект, присвячений проблемам і перспективам входження НАН України в європейський науковий простір;
- ❖ продовжувалася робота по розробці та впровадженню методів оцінки діяльності науково-дослідних лабораторій НАН України, яка виконувала-

ся на замовлення Українського науково-технологічного центру;

- ❖ у звітному році було завершено роботу по виконанню міжнародного науково-дослідного проекту по лінії Шостої РП ЄС «Дослідницький потенціал країн Чорноморського регіону» та розпочато 2 нових проекти.

У рамках виконання зазначених проектів та тем було отримано наступні нові результати.

Розроблено новий підхід до історичної реконструкції процесу розвитку будь-якої науки або окремого наукового напрямку, який полягає у вивченні генезису, становлення та розвитку ключових, переламних наукових ідей і теорій в контексті діяльності їх творців або наукових шкіл. Він дає можливість представити історію якоїсь науки чи наукового напрямку через фундаментальні ідеї і теорії, не переобтяжуючи її другорядними фактами. Його використано в низці наукових видань з історії фізики, кібернетики та інформатики, природознавства. Зокрема:

- ❖ Храмов Ю.А. *История физики (монографія)*. — Киев: Феникс, 2006. — 1176 с.;
- ❖ Руда С.П., Храмов Ю.О. *История науки (стаття)* // *Енциклопедія історії України*. — Т.3. — С. 602—618;
- ❖ *История кибернетики та інформатики в Україні (рукопис)*, (колектив авторів);
- ❖ *История природознавства (рукопис)*, (колектив авторів).

У рамках цільової програми НАН України «Наукові основи створення інтелектуальних інформаційних систем» розвинуто філософсько-методологічні уявлення про світоглядний та методологічний вплив інформатики на якісні зміни в науковому просторі та в різних

ареалах наукового знання, зокрема в природознавстві й суспільних науках, показано методологічне значення інформатизації для забезпечення якісної трансформації системи освіти, обґрунтовано можливість використання інформаційно-комунікаційних технологій для проведення прогностно-аналітичних досліджень з метою визначення пріоритетів науково-технологічного та інноваційного розвитку.

Розвинуто науково-методологічні положення теорії технологічної динаміки стосовно аналізу перехідних пост-індустріальних процесів економічного розвитку країн. На основі отриманих наукових результатів обґрунтовано інноваційно-орієнтовану модель економічного розвитку України і шляхи її впровадження, що знайшло конкретне втілення в проектах Концепції розвитку національної інноваційної системи України та Доктрини інноваційного розвитку наукової сфери України (представлені Верховній Раді України, Міністерству економіки України, Державному агентству з інвестицій та інновацій України та іншим міністерствам і відомствам).

У рамках виконання Державної програми прогнозування науково-технологічного та інноваційного розвитку України на 2004—2006 роки розроблено проблемно-орієнтовану методологію та методичний інструментарій прогнозування пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки на основі проведення широкомасштабних експертних оцінок і використання комплексних (якісних, кількісних, комбінованих, інформаційних) методів і критеріїв визначення пріоритетів. На базі отриманих прогностичних оцінок сформовано систему стратегічних і середньострокових пріоритетів розвитку науки і техніки, запропоновано пере-

лік проривних та критичних технологій, розроблено пропозиції щодо механізму їх реалізації, які представлено в комплексі законодавчих актів та відповідних проектів постанов Кабінету Міністрів України.

У рамках виконання науково-дослідного проекту «Розробка інструментарію оцінки ефективності технологічного трансферу для управління інноваційним розвитком» на основі дослідження експорту України та країн ОЕСР за галузями промисловості, виходячи з показників технологічної ємності торгівлі, розроблено методичні рекомендації щодо активізації в Україні експорту високотехнологічної продукції для реалізації стратегії інноваційного розвитку. Проведені дослідження основних організаційних принципів технологічного трансферу в країнах ОЕСР, існуючої системи збору статистичної інформації щодо трансферу технологій, відповідного інструментарію оцінки технологічного трансферу та практики використання наукових та технологічних індикаторів в країнах ОЕСР дозволили запропонувати індикатори інноваційного розвитку для України, сумісні з відповідними зарубіжними індикаторами, з метою їх використання для управління інноваційним розвитком.

У рамках виконання науково-дослідного проекту «Розроблення методології технологічного передбачення для визначення шляхів реформування науки» на замовлення Міністерства економіки України на основі дослідження методів організації та застосування технологічного передбачення в економічно розвинутих країнах та Україні розроблено проблемно-орієнтовану методологію моніторингу використання передових (високих) виробничих

технологій у різних галузях з оцінкою їх наукомісткості; запропоновано підходи до використання індикаторів інноваційної активності країн ЄС в Україні.

У рамках виконання науково-дослідного проекту «Розробка концепції формування науково-промислових кластерів як основи інноваційного розвитку столичного регіону» на замовлення Київської міської державної адміністрації узагальнено світовий досвід з використання науково-технічного та інноваційного потенціалу щодо соціально-економічного розвитку міст з високою концентрацією високотехнологічних підприємств, зокрема окремих європейських столиць; проаналізовано потреби конкретних об'єктів промисловості та міського господарства Києва у їх науково-технічному та інноваційному забезпеченні, виходячи з оцінки проблем їх конкурентоздатного розвитку; виконано комплексний проблемно-орієнтований аналіз сучасного стану науково-інноваційної сфери м. Києва (академічних, вузівських, галузевих, підприємницьких компонентів), визначено та оцінено головні перешкоди, що заважають її залученню до вирішення найбільш нагальних міських проблем. На основі експертного дослідження виявлено найбільш ефективні важелі інноваційної політики міста, які можуть сприяти інвестиційній привабливості соціально-економічного середовища м. Києва на основі формування науково-промислових кластерів.

У ході виконання проекту «Розробка моделі стратегічного планування науково-технологічного розвитку України» розроблено концептуальну модель стратегічного планування науково-технологічного розвитку України із використанням зарубіжного досвіду.

Вчений секретар ЦДПІН ім. Г.М. Доброва НАН України канд. екон.наук Красовська О.В. отримала премію Української федерації для молодих учених «Інтелектуальне майбутнє України» за низку науково-дослідних робіт у сфері дослідження проблеми переходу економіки України на інноваційний шлях розвитку та розбудови в Україні суспільства, заснованого на знаннях.

Значна увага у 2006 році приділялася впровадженню результатів досліджень у народному господарстві. Зокрема:

1. У рамках методичного супроводу Державної програми прогнозування науково-технічного та інноваційного розвитку на 2004—2006 роки було розроблено:

1.1. Рекомендації щодо формування постійно діючої системи прогнозування науково-технологічного та інноваційного розвитку в Україні.

1.2. Проект Закону «Про внесення змін до Закону України “Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки”».

1.3. Проект постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження середньострокових пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки загальнодержавного рівня».

1.4. Проект Закону «Про внесення змін до Закону України “Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні”».

1.5. Проект постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня».

2. Концепцію розвитку національної інноваційної системи України до 2015 року та план заходів щодо її ре-

алізації, які знайшли підтримку на Парламентських слуханнях у Комітеті з питань науки та інновацій Верховної Ради України, передано до Державного агентства України з питань інвестицій та інновацій.

3. Методичні рекомендації зі статистичного аналізу міжнародного трансферу технологій в Україні на основі платіжного балансу технологій та заходи щодо забезпечення відповідного моніторингу індикативних показників запропоновано для впровадження у діяльності Міністерства економіки, Міністерства освіти та науки, Міністерства промислової політики, Державного комітету статистики України.

4. Наукові розробки, присвячені проблемам удосконалення нормативно-правової бази експертизи і моніторингу інноваційної діяльності та методики обґрунтування оцінки інноваційних об'єктів, впроваджено в практику роботи Української державної інноваційної компанії.

5. Розроблено модель механізму відбору та реалізації інноваційних проєктів, які мають інтеграційну складову. Результати розробки передано до Виконкому СНД та Міністерства освіти та науки РФ, вони знайшли практичне впровадження в інформаційній технології експертизи і супроводження міждержавних інноваційних проєктів. ЦДПІН ім.Г.М.Доброва НАН України брав участь у демонстрації цієї інформаційної технології на VII Міжнародному форумі «Високі технології XXI століття» в м. Москві та отримав диплом форуму.

6. Разом з Центром практичної інформатики розроблено перший етап інформаційної веб-технології для формування проблемно-орієнтованої бази

експертів для проведення прогнозного визначення довгострокових та середньострокових пріоритетів науково-технологічного та інноваційного розвитку.

7. Концептуальні основи формування регіональних інноваційних стратегій соціально-економічного розвитку в Україні з використанням моделі побудови сценаріїв динаміки розподілу державних та ринкових факторів впливу на фактори конкурентоспроможності підприємств регіону використано при розробці методики створення Регіональної інноваційної стратегії Херсонської області (на замовлення Обласної ради Херсонської області).

8. Розроблені організаційні механізми та інституціональні основи інноваційного розвитку підгалузі твердосплавного виробництва знайшли впровадження шляхом створення Асоціації твердосплавних підприємств України спільно з Інститутом надтвердих матеріалів ім. В.М.Бакуля НАН України.

9. Методичні підходи до проектування інформаційних технологій підтримки органів місцевого самоврядування на основі експертного визначення відповідних інформаційних потоків було використано при обстеженні 12 міст України. Результати передано міським адміністраціям.

10. Пропозиції та зауваження до проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України “Про наукову та науково-технічну діяльність”», передано до Президії НАН України. Доповідну записку про необхідність прийняття нової редакції Закону України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки в Україні» передано до Міністерства освіти і науки України.

11. Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів з питань авторського права і суміжних прав» подано до Міністерства освіти і науки України.

12. Пропозиції щодо вдосконалення Закону України «Про державне регулювання в сфері трансферу технологій» передано до Комітету Верховної Ради України з питань науки та освіти (закон прийнятий Верховною Радою України в 2006 році).

13. Проект Закону «Про венчурне фінансування інноваційної діяльності в Україні» передано до Комітету з питань науки та освіти (підкомітет з інновацій) Верховної Ради України.

14. Доопрацьовано проект Закону України «Про підготовку та державну атестацію наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації», який було передано до Секретаріату Президента України та Комітету Верховної Ради України з питань науки та освіти.

15. Пропозиції щодо проекту Концепції Державної програми уточнення пріоритетів та розширення горизонту прогнозів науково-технологічного та інноваційного розвитку на 2007 — 2010 роки та проект відповідного розпорядження Кабінету Міністрів України передано до Кабінету Міністрів України.

16. Доповіді про стан виконання в 2005 році Загальнодержавної програми адаптації законодавства України щодо охорони інтелектуальної власності подано до Державного департаменту з питань адаптації законодавства Міністерства юстиції України.

17. Фахівцями Центру розроблено Доктрину інноваційного розвитку наукової сфери України (передано до Секретаріату Президента України та Комітету Верховної Ради України з питань науки та освіти).

18. Згідно з розпорядженнями Президії НАН України від 03.05.06 р. № 264 та від 04.08.06 р. № 504 виконувалася робота на виконання доручень КМУ (відповідно від 27.03.06 р. № 62505/7/1-05 та від 19.07.06 р. № 25104/1/1-06). Зокрема, розроблено пропозиції щодо:

18.1. Підвищення ефективності координації здійснення фундаментальних досліджень та їх результативності у наукових установах та організаціях усіх форм власності.

18.2. Податкового стимулювання здійснення суб'єктами господарювання інвестицій в науково-технологічну сферу України.

18.3. Внесення відповідних змін до бюджетного законодавства та збільшення обсягів програмно-цільового фінансування прикладних наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок.

18.4. Вдосконалення методики визначення економічної ефективності витрат на наукові дослідження, розробки та їх впровадження.

18.5. Створення загальнодержавної системи стратегічних маркетингових прогнозно-аналітичних досліджень щодо перспективних напрямів науково-технічної та інноваційної діяльності.

19. На виконання доручення Міністерства освіти і науки України розроблено пропозиції щодо оптимізації структури видатків Державного бюджету України на наукову і науково-технічну діяльність.

20. На виконання доручення Ради національної безпеки і оборони України внесено зауваження та пропозиції до проекту Рішення засідання РНБО України з питання «Про стан науково-технологічної сфери та заходи щодо

забезпечення інноваційного розвитку України».

21. Наукові розробки щодо організаційного та економічного забезпечення інноваційного розвитку аграрної сфери в радіоактивно забруднених регіонах використано в роботі відділу економіки Інституту сільського господарства «Полісся» УААН.

22. Пропозиції до паспортів спеціальностей 08.00.03. «Економіка та управління національним господарством» та 08.00.04. «Економіка та управління підприємством» (за видами економічної діяльності) передано до ВАК України.

23. Підготовлено та передано до Президії НАН України низку аналітичних та доповідних записок щодо вдосконалення системи управління науково-технологічним та інноваційним розвитком України.

24. Підготовлено доповідну записку «Про удосконалення системи управління наукової, науково-технічної та інноваційної сфери діяльності».

25. Розроблено пропозиції щодо нормативного забезпечення державної фінансової підтримки інвесторів інноваційних проектів та створення механізму залучення приватного капіталу до виконання зазначених проектів.

26. Підготовлено довідку про стан системи державного управління в науково-технічній та інноваційній сферах та пропозиції щодо його вдосконалення.

Наукові розробки фахівців ЦДПІН впроваджено у навчальний процес факультету економіки та менеджменту Європейського університету при підготовці учбових планів щодо викладання дисциплін «Менеджмент», «Економіка і організація інноваційної діяльності», «Інноваційний менеджмент», «Інвестиційний

менеджмент»; «Менеджмент виробничої фірми», «Інвестування», а також кафедри зовнішньоекономічної діяльності та логістики Університету економіки та права «КРОК». Наукові розробки відділу історії науки і техніки використовуються при викладанні дисципліни «Історія науки і техніки» у вузах.

Результати наукових досліджень Центру опубліковані в 11 монографіях і майже 200 наукових статтях.

ЦДПІН НАН України підтримував досягнутий в минулі роки рівень міжнародного співробітництва. Зокрема, здійснено 39 виїздів за кордон і прийнято 20 зарубіжних фахівців. За кордоном опубліковано 26 наукових статей та видано спільні із зарубіжними фахівцями 2 монографії. Виконувалися 3 спільні проекти по 6 РП ЄС.

Таким чином, 2006 рік в цілому був позитивним для Центру. Збільшено

обсяги виконаних робіт. Активізувалась співпраця з державними органами управління та з громадськими організаціями. Покращилась робота з підвищення кваліфікації співробітників Центру. Більш змістовно здійснювалося співробітництво із зарубіжними фахівцями і науковими організаціями.

У наступному році передбачається забезпечити більш активне використання величезного досвіду та знань академічної еліти України при дослідженні наукознавчих проблем розвитку сфери наукової та інноваційної діяльності, розробці рекомендацій і прогнозів щодо ефективного залучення наукових знань до економічного розвитку шляхом створення постійно діючого інституту вищих експертів в галузі організації науки та інновацій на умовах сприяння держави, підприємницьких структур та на громадських засадах.